

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering Rente-Verzekering.

Venduhuis „DIE HAGHE”
SCHEVENINGSCH E VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG

Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt 4 pCt van de opbrengst der verkochte goederen. De Directie: H. KRUIK.

INHOUD: In Memoriam. — De Ind. Kunstavond te Deventer op 21 Maart 1918. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels — Mededeel.

of nog worden herdacht. Zijn loopbaan in Indië, zijn hier te lande nog ter hand genomen arbeid, kunnen ons dit als zeker doen aannemen. Wij voor ons willen hem vooral gedenken en in herinnering houden als warmvoelend medelid, als ijverig medewerker in onze Studie-Commissie. En dan staat Brandes ons voor oogen als iemand, die het goede doel, dat wij ons stellen, geen oogenblik uit het oog wilde verliezen, ook al bleef het benaderen van dat doel ons nog verre, zoo verre, dat we ons wel eens afvroegen, streven we niet te vergeefs. Met zijn opgewekten aard, zijn optimisme, heeft Brandes ons, mij persoonlijk althans, vaak gesteund. Bovendien ook met zijn middelen, waarop nimmer te vergeefs een beroep werd gedaan.

De „Indische Kunstavond” te Deventer op 21 Maart 1918.

Deventer heeft zijn „Indischen Kunstavond” gehad en — mogen we er bijvoegen — genoten. Ik herinner me niet, na mijn terugkeer uit Indië, nu 9 jaar geleden, een dergelijk intens kunstgenot te hebben mogen doorleven, als op dezen avond het geval was. Hier werkte alles samen: liefde voor 't volk, van wier kunstprestaties we hier schitterende specimen kregen; heimwee naar 't land dat ik altijd heb bewonderd en waarvan te moeten scheiden mij droef was als diepe smart; en de sublimie wijze, waarop datgene, wat gegeven werd, werd voorgedragen. Maar, mag een verslaggever van zich zelf spreken — hij geeft toch z i j n indruk — hij moet ook de indrukken van 't publiek weergeven.

IN MEMORIAM.

M. C. BRANDES.

Den 19en Maart j.l. overleed de heer M. C. Brandes, lid van de Studie-Commissie der Vereeniging „Oost en West”.

Dat de Studie-Commissie veel in hem heeft verloren, en hoe zij zijne opgewekte en belangstellende medewerking noode zal missen, kan het beste blijken uit de hieronder afgedrukte rede, waarmede de Voorzitter, Prof. Dr. C. W. Weys, in de laatste vergadering der Commissie zijn heengaan herdacht.

Zijn Hooggeleerde sprak toen het navolgende:

„Alvorens onze gewone werkzaamheden te beginnen, moge ik even ons aller aandacht bepalen bij het overlijden van ons medelid, M. C. Brandes.

Ik ben overtuigd dat gij allen, als ik, onder den indruk zijt van dit ons onverwacht heengaan van hem, die tot voor kort altijd zoo warm met ons medewerkte. Wel was het ons bekend, dat Brandes lijdende was en persoonlijk heb ik mij, zoolang dit lijdende ernstig scheen, van het verloop daarvan op de hoogte gehouden. Een bericht van Brandes zelf in het begin dezes jaars deed mij meenen dat hij, zoo niet volkomen de oude, toch hersteld mocht heeten.

Het heeft niet zoo mogen zijn.

Dat de groote maatschappij in Brandes een persoon van beteekenis verliest, het zal wel elders zijn

Het teekent een mooie zijde van Brandes' karakter, dat hij steeds deed voorkomen of die middelen, zoo niet geheel, dan toch meerendeels, van goede vrienden van hem kwamen en hem daarvoor dus weinig dank toekwam. Ik heb goeden grond te vermoeden, dat hij zelf steeds de milde schenker was, maar de rechter hand niet wilde doen weten, wat de linker gaf.

Mijne Heeren, dit wil mij een aanwijzing zijn, dat ik niet in den geest van den overledene zoude handelen, als ik thans breed ging uitweiden over zijn verdiensten en over hetgeen hij ook in ons midden deed. Wel echter mag ik het voor ons allen uitspreken, hoezeer het ons leed doet, dat hij is heengegaan, hoe noode wij hem zullen missen.

Ook mag ik, overtuigd, dat ik daarmede wel in zijn geest handel, ons allen opwekken zijn herinnering bij ons in eere te houden, door ons, naar zijn voorbeeld, met opgewektheid en optimisme te blijven geven aan de taak, die de Studie-Commissie tracht te vervullen en die ons als zoodanig verder wacht.

Wij voegen ons bij den wensch, die zeker over zijn laatste rustplaats uit veler hart zal klinken:

hij ruste in vrede.

Wie in Indië is geweest, dacht zich weer terug in 't zonneland en leefde weer in de heerlijke omgeving, zooals de natuur van dat onvolprezen land te genieten geeft.

Hoor! daar klinkt in de verte het zachte geluid van de a n g k l o e n g. Dichter, al dichterbij komen ze, de mannen met hunne schudinstrumenten, begeleid door de kampoengjeugd, die al nontonnende van 't spel geniet. Straks moeten ze wel voor de p e n d o p o verschijnen; doch neen, ze vertoonen zich niet, maar zijn klaarblijkelijk een zijweg afgeslagen. 't Geluid sterft weg, heel, heel langzaam als 't zachte natrillen van klokgelui wegsterft voor 't luisterend oor. Daar klinkt

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS
Directeur.
Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tappijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

een soeling; zeker van een verliefde Kromo, die een kinanti fluit, herinnering aan een liefje, dat hij zag, maar niet de zijne mocht noemen.

Ook de fluitspeler laat zich niet zien; 't geluid van zijn droef klagende melodie wordt weggedragen door den koelen avondwind, ver van ons af, naar den overkant van 't meertje.

Dat was voor mij, wat angkloeng en soeling te genieten gaven, hoogste genot van den avond. Ik dacht mij weer op dienstreis; stil in mijn pondok zittend, den rustigen avond genietende met lectuur of aangenaam gekout met mijn inlandschen gastheer.....

Nog vóór het scherm was opgetrokken, had de heer Noto Soeroto ons reeds gezegd, wat men wenschte te geven dien avond. Iets, van wat in de ziel leeft van 't Javaansche volk, door zijn kunst naar buiten uitgedragen. Van het Javaansche cultureele leven zou het publiek iets zien, opdat Indië op deze wijze Nederland dichterbij werd gebracht. Wel verschillende nummers stonden op 't programma, maar de avond bedoelde te zijn één geheel, geen variëteit. Men wenschte te doen zien een vriendenkring, bijeen gekomen en converseerend op Javaansche wijze, zittende naar Javaansche gewoonte. Van Javaansche muziek zouden, dank zij de hulp van den heer Soerjo Poetro, enkele zangnummers kunnen ten gehore gebracht worden, terwijl wat nog nooit in Nederland was geschied, een fragment uit een wajang poerwo zou worden vertoond. Helaas moest daarbij een volledige gamelan worden gemist, maar de piano, bespeeld door Mej. Meyer en Mevrouw Louman zou trachten iets van dit gemis te vergoeden.

De Heeren Soerjo Poetro en Soeardi Soerya Ningrat hebben gepoogd enkele nummers gamelan-muziek in 't bereik te brengen van onze Nederlandsche klavier-instrumenten.

Nadat Angkloeng en Soeling de stemming gebracht hadden tot devote aandoening, kwam de beschermheer van 't comité, dat de avond had voorbereid, Jhr. Mr. T. A. M. A. van Humalda van Eysinga, burgemeester van Deventer, een welkomstwoord spreken tot de dames en heeren, die zich wilden geven voor dezen avond. Een woord van welkom en dank; een woord van hulde tevens, waar zij aan het doel, Nederland en Indië nauwer saam te brengen, wilden verbinden de gedachtenis te eeren van de te vroeg gestorven Raden ajoe Kartini, door de baten van dezen avond af te staan voor 't Kartinifonds.

Over Javaansche zang en woordkunst sprak toen de heer Soerjo Poetro. Een woord voor dichters of dichtkunst kent 't Javaansch niet. Dichten noemt het spreken in „bloementaal“: ngembang. Maar ngembang is niet alleen dichters, doch ook zingen. Dicht- en zangkunst zijn één. Ze zijn zóó één, dat voor een bepaalde dichtmaat ook bepaald is de melodie, waarop ze ten gehore wordt gebracht. En zoo hoorden we uit de „Manoekoro“ van Soesoehoenan Pakoe Boewono IV, den Javaanschen tekst zingen, begeleid door den heer Soerya Ningrat op de gendir:

Hetgeen uw leven strekt tot sier,
O dienaar 't blijke in vijf juweelen.....

Ik heb geprobeerd de sinom te doen hooren, met begeleiding van een viool, zooals ze getoonzet is in „Indië, Oud en Nieuw“, maar ik wist ook, dat 't een mislukking was; ik weet het, nadat ik den heer Soerjo Poetro ze hoorde voordragen, zóó goed, dat ik den moed heb verloren 't ooit weer te probeeren.

No. 2 van 't programma was 't favorietnummer van den avond. 't Was een Kelono-dans, gedanst door den heer Raden Mas Harsaja op meesterlijke wijze.

't Is een dans, zooals den heer Soerjo Poetro vooraf verklaarde: in vorstelijken stijl, vertolkende de passie van inwendigen, weergaloozen trots en ijdelheid.

't Is een snoeven, zonder woorden, op rijkdom en praal; op voorkomen en tooi; een grootgaan op macht en heerschappij, blinkende in den koning zelf, verblindende schittering van uittrekkende legerschenaren.

„In vergelijking met zulk dansen, is het onze als 't dansen van koeien“ hoorde ik een dame zeggen in mijne nabijheid. En inderdaad, dit was het nummer, dat te genieten gaf, ook zonder kennis van taal en gewoonten. Hier viel te bewonderen de weergalooze passie uitgedrukt in den dans; de gemakkelijke en de sierlijkheid van lichaamsbewegingen, waarover wij zonen van onze „lauwe Westerstranden“ niet beschikken. Uitbundig was dan ook 't applaus, dat op dezen dans volgde. Verkort, als toegift op 't programma, werd hij na de pauze nog eens gegeven.

No. 3 was een fragment uit een wajang-poerwo; alweer door den heer Soerjo Poetro gegeven. Jammer, dat hieraan niet, evenals bij den Kelono-dans, een kleine verklaring vooraf ging. Dan had 't geheele publiek nog meer genoten van deze ongewone vertooning. Wel komt het mij voor, dat de wajang ietwat geïdealiseerd wordt, wanneer zij wordt vergeleken als met den strijd tusschen 't goede en kwade en dat althans 't Javaansche volk aan deze idealistische gedachte niet raakt; dat ook de dalang (vertoonster) dat zeer wel blijkt te weten, als hij zijn klassieken tekst meent te moeten kruiden met dikwijls kwalijke platheden, doch zeker is het, dat de Javaan door de wajang wordt gekend; en zeker is ook, dat het Javaansche toneel zóó geheel eigendom is van 't volk, dat de Javaansche ziel er door wordt geraakt tot in 't diepst van zijn wezen.

In de pauze was er voor sommigen uit het publiek gelegenheid op de aangenaamste manier met de dames en heeren, die niet alleen uit Java tot ons overkwamen, maar een zoo schoon stuk van Java meebrachten, kennis te maken. 't Was een voorrecht, zeker door allen op hoogen prijs gesteld. Eere aan 't uitvoerend comité, dat hiervoor zorg had gedragen.

Na de pauze volgden weer enkele Javaansche liederen, voorgedragen door den heer Soerjo Poetro, „zonne zoon“, maar ook de zon van dezen avond, onvermooid in 't uitgieten van lichtend kunstgenot, nu eens alleen, dan met anderen samen, steeds buitengewoon verdienstelijk begeleid door den heer Soerya Ningrat op gendir of met soeling.

Daarna de Bondo-Bojo dans, voorgedragen door de heeren R. M. Soemantri en R. Soetedjo. Een ordedans, overgaande in krijgsdans, om daarna weer als

ordedans te eindigen. Zeker ook schoon, maar veel minder passievol; veel minder karakteristiek dan de Kelonodans.

En ten slotte de gedeeltelijke herhaling van dezen laatstgenoemden dans. Toen woorden van dank, gesproken door den heer P. H. van Groningen, voorzitter van het Bestuur van het Koloniaal Landbouwmuseum; woorden van dank van den heer Soerjo Poetro voor de ontvangst en het einde van zooveel genot was er. 't Was eenig, eenig inderdaad! Daar is veel genoten door het Deventer publiek l.l. Donderdag. Dat genot dankt het eerstens aan, mag ik 't zoo eens familiaar zeggen, aan onze Javaansche vrienden, maar ook aan de met zoo schitterenden uitslag bekoonde zorgen van 't uitvoerend comité, bestaande uit mevrouw van Hooft-Gualtherie van Weesel, voor 't Nederl. Verbond, den heer Heynings, voor 't Kartinifonds en den heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., voor 't Koloniaal Landbouwmuseum.

Na afloop der voorstelling was er voor enkele genoodigden gelegenheid te souperen. Daar werd nog menig goed woord gesproken; op 't gezelligst gekout en reeds lang nadat de Donderdag Vrijdag was geworden, scheidde men.

Deventer heeft zijn Indischen Kunstavond gehad en genoten.

Apeldoorn, 25 Mrt.

B. ALKEMA.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Het Rijstvraagstuk.

De vorige maal eindigden we ons overzicht met het stellen van de vraag, op welke wijze Indië wat de voedselvoorziening aangaat, onafhankelijk te maken zou zijn van het buitenland. In de beide Mediansche bladen *De Sumatra Post* en de *Deli Crt.* is het vraagstuk van de rijstvoorziening, voor zoover het de Oostkust van Sumatra betreft, besproken; en dat ten deele in betrekking tot het irrigatie-vraagstuk in dat gewest.

Eenigen tijd geleden hebben we daarvan reeds ge- rept en vermeld, dat er plannen bestonden om de gronden ter Oostkust aan een onderzoek te onderwerpen, ten einde na te gaan in hoeverre deze voor de rijstcultuur geschikt zijn.

De *Sumatra Post* opent de rij der stukken met een artikel, waarin niet zoozeer het rijstvraagstuk der Oostkust van Sumatra behandeld wordt als wel de invoer van buitenlandsche rijst in Ned.-Indië. Daar de rijstprijzen zoo hoog zijn, zal er raad geschaft moeten worden tot vermeerdering van den invoer van rijst uit de rijstlanden, die afvoeren te *Rangoon*, *Saigon* en *Bangkok*, daar de bevolking, vooral op Java, lijdt onder de duurte van haar hoofdvoedings- middel, hetgeen zou moeten blijken uit verminderde koopkracht en uit klachten.

Dat men daarvan geen gewag ziet gemaakt, „mag worden aangemerkt als een bewijs van de rekbaarheid der Inlandsche bevolking in haar dagelijksch bestaan.“ Een weinig minder eten en wat meer leenen, dat zijn de eenvoudigste middelen voor den kleinen man om de duurte van zijn dagelijksche voeding te weerstaan.

De Regeering, den ernst van den toestand begrijpende, benoemde den president der Javasche Bank, den hoofdagente der Mij. Nederland en den chef der afd. Handel en Nijverheid van het Dep. van Landbouw in commissie om haar te dienen van advies „nopens maatregelen tot vermeerdering van den invoer van rijst.“

Daar de Buitenbezittingen betrekkelijk weinig rijst verbouwen en er dus voortdurend — zij het dan ook in stijgende mate — rijst moet worden ingevoerd, vertoonen ze veel minder schommelingen in de behoefte aan buitenlandsche rijst dan Java en

**Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-
Maatschappij**

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. II 715.

Installateurs van
Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN
SANITAIRE ARTIKELEN.

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE
SPRAAKLEERAREN TE
AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lessen per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk	AMSTERDAM Weteringschans	GRONINGEN Spilsluizen
-------------------------	-----------------------------	--------------------------

**Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.**

EXTERNAAT en INTERNAAT.

Afd. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

Afd. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA

GESCHER & KEMPER

..... Spuistraat 61

TAPIJTEN-KARPETTEN

Onovertroffen Collectie.

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier,
bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een
solide bediening. Aanbevelend,

L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Speklagerij. Groenmarkt 38.

Instituut ROELIJN

Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage

INTERN EN EXTERN.

Eigenares en Directrice: Mevrouw J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.....
.....GRATIS VERKRIJGBAAR

Firma EIJKENS LUIJTERS & TROMP

„LLOYD-GEBOUW“, PIET HEINPLEIN.

Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.

AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamsche Lloyd-PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddelen.
ZEE- EN MOLESTVERZEKERING.
ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR.
HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij-AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheek-bank, Gorinchem; Maas- en Merwebank, Rotterdam.
AGENTEN der firma VAN STRAALEN, MONSIEUR & ERKELENS, Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

ook minder de bezwaren, welke uit die behoeften voortkomen.

Op Java is de eigen voortbrenging van veel grooter beteekenis; en wanneer de oogst tegenvalt, of van de goede Java-rijst wat veel voor uitvoer verkocht wordt, dan wel de groote oogst vroeg valt, is dit bij den importeur steeds te merken door groote navraag naar rijst.

Merkwaardig is het om te zien, hoe in den loop der jaren, ondanks steeds toenemende Java-oogsten; de invoeren van buitenlandsche rijst zijn toegenomen. In 1900 bedroeg de invoer in heel Ned.-Indië ongeveer 219 duizend ton, in 1910 reeds 300.000 ton, en in 1915 niet minder dan 584.000 ton, waarvan 250.000 ton voor de Buitenbezittingen.

De schommelingen door Java veroorzaakt in den rijstimport, vertoonen zich zelfs in de maandelijksche behoeften. In de maanden November, December en Januari, wanneer de Java-oogst verbruikt is, komt gewoonlijk de groote vraag naar buitenlandsche rijst, waarmee de importeur rekening houdt.

Van de voor Indië gunstige omstandigheid, dat de prijs der buitenlandsche rijst in de landen van voortbrenging niet steeg in de maanden Augustus en September 1917 kon geen partij getrokken worden door gebrek aan de noodige scheepsruimte, welke voornamelijk ontstaan is uit het opeischen van tonnenmaat op de Britsche lijnen.

Zoo kon van Rangoon, dat de eerste plaats inneemt van de voor-Indië-rijst-leverende havens, door de schepen der Java-Bengalen-lijn slechts 2/5 van den gewonnen invoer worden aangebracht. Een gevolg daarvan was, dat Semarang zich in het Krangsche van rijst ging voorzien, waarvan de terugslag in West-Java gevoeld werd.

„Wil Indië geholpen worden, dan moet de uitvoer van Rangoon veel grooter worden, ook omdat vandaar onbepaalde hoeveelheid mag worden getrokken, terwijl de Fransche regering voor Saigon een uitvoer naar Ned.-Indië heeft bepaald van 68.000 ton per 3 maanden en de uitvoeren van Bangkok gebonden zijn aan kleinere schepen vanwege de haven”, alzo Scripsi in de *Sumatra Post*. „Indien het niet noodig is, zullen in Indië geen schepen worden opgeëischt door het Gouvernement laat hij erop volgen, niet vermoedende, dat het eenige maanden later wel gebeuren zou door den staat, die zich zelf gaarne veroordt als de gepatenteerde beschermer der kleine naties.

De rij artikelen en ingezonden stukken in de *Deli Crt.* begint met de mededeeling van een enigen tijd geleden door ons reeds aangekondigd bezoek van Dr. Mohr, chef van het laboratorium voor agrogeologie aan de Oostkust, ten einde de gronden, die volgens het groote irrigatieplan voor besproeiing in aanmerking zouden komen, te onderzoeken.

De algemeene indruk door Dr. Mohr opgedaan was, dat de gronden voor de rijstvoorziening niet al te groote beloften inhielden.

Aangenomen, dat slechts daar een overschot aan rijst ontstaat, „waar de grond zoo rijk is, dat een kleine oppervlakte meer levert dan het landbouwersgezin voor eigen gebruik nodig heeft, of waar een zeer ijverige en krachtige bevolking grotere stukken extensief kan en wil bewerken, dan ze voor eigen gebruik nodig heeft”, geven de gronden ten zuiden van de Asahanrivier den indruk, „dat daar een sawahopbrengst te krijgen zou zijn van zoo groote opbrengst, dat er gemakkelijk te denken valt aan een surplus, dat voor gebruik op andere plaatsen in het gewest, beschikbaar zou komen.”

Asahan is echter evenmin als Siantar te vergelijken bij den Oosthoek van Java, waar b.v. in Banjoewangi een gezin van een bouw soms 50 tot 70 pikol padi haalt en er dus noodwendig een overschot moet zijn.

Bovendien is er geen bevolking, die meer zou planten dan ze voor eigen gebruik nodig heeft, zoodat men alles zou moeten verwachten „van te importeren bewoners, 't zij Tobanezen of Javanen, van wie in 't algemeen niet verwacht kan worden dat ze op niet rijke gronden de sawah-cultuur extensief aanvatten.”

Van zijn bezoek aan Atjeh had Dr. Mohr een gunstiger indruk. Niet alleen is de grond er beter geschikt voor de rijstcultuur dan op de Oostkust, maar ook heeft de bevolking er een voorbeeld in de eeuwen bestaande sawahs, en is ze aan den zwaren sawahbouw gewend en bovendien gehecht ook.

Al behoeft Asahan niet te worden afgeschreven, zoo ligt het toch voor de hand, om dit gewest niet aan te pakken, voor en aler aan de stukken in Atjeh de grootst mogelijke uitbreiding gegeven is.

„Dit zou logisch zijn in verband met het tegenwoordig streven, dat meer gericht is op het aanvatten van kleinere complexen en het voltooiën van bestaande Inlandsche werken, als van het aanvatten van groote millioenenplannen.”

Ter Oostkust zou in dit opzicht in Langkat, Serdang en aan de kust van Padang en Bedagei nog een ander te doen zijn. Naar aanleiding van het bovenstaande komt de heer G. L. J. D. Kok, vroeger controleur B. B. ter Oostkust, thans aan een der cultuurmaatschappijen aldaar verbonden, in een ingezonden stuk in de *Deli Crt.* op de kwestie terug en neemt het op voor het volgens zijn oordeel te zeer geminachte Asahan.

Wel meent ook hij, dat allereerst de sawahcomplexen in Atjeh weer in cultuur gebracht moeten worden, en noemt met name die tusschen *Seulimeum* en *Koeta Radja* in de vallei van Groot-Atjeh, die eertijds een ware rijstschuur geweest moeten zijn. Maar Asahan wordt volgens hem wel een weinig beklad en hij meent daaromtrent, naar officieele bescheiden verwijzende, betere verklaringen te kunnen geven.

„In de jaren 1882—1883 te *Tandjong Balei* wonende”, aldus de Heer Kok, „zag ik in den oogsttijd op de Asahan-rivier doorlopend een groot aantal Chinese tongkangs, ook wel wangkongs genoemd, op stroom liggen, terwijl ook de stoombooten der Ned.-Indische Stoomvaart Mij. volle ladingen weg kwamen halen. Van de sawahcomplexen bij *Soengei Kepajang* kwamen maanden lang iederen dag een groot aantal groote en kleine sampans, volgeladen met padi, de rivier afzakken, en al die groote hoeveelheden padi werden dan door die stoomzeilschepen overal heen getransporteerd.”

Zou het niet wenschelijk zijn in de jaarrapporten over die jaren eens na te gaan hoe groot die padi- en rijstuitvoer uit Asahan was, en daardoor wellicht een beter idee te krijgen „van het verleden en de toekomst, dan het oordeel van iemand, die die streken niet zoo kent als ik.”

De reden voor den achteruitgang is te zoeken in het feit, dat vroeger de controleurs ook z.g. bevolkingscontroleurs konden zijn, terwijl ze nu z.g. rolcontroleurs zijn, zoo overkropt met administratieve rompslomp, landraad- en rolzaken, dat er geen tijd overblijft voor het behartigen van de belangen der bevolking, het aanmoedigen en voorgaan.

En dan haalt de heer Kok de herinnering op aan den controleur *Kroesen*, die omstreeks '80 het bestuur voerde over Asahan, die „Paus van Bindjei” of „controleur Api” heeten, haast zonder middelen veel tot stand bracht en voor geheel Asahan en voor de *Soengei Kepajangstreek* in het bijzonder een zegen geweest is.

En schr. vraagt, of wij nu met de noodige middelen niet hetzelfde zouden kunnen bereiken, en haalt voorbeelden aan van complexen van honderden bouws grond bij *Laboean Roekoe* en *Si Boelan Boelan*, die door betrekkelijk geringe middelen te vormen zouden zijn tot sawahgrond. In *Siantar* zijn duizenden bouws te bevoelen uit de Bah Bolon zonder veel kosten. En zoo zou er in Deli nog heel wat te bereiken zijn met kleine middelen.

De heer J. H. Heyl, landbouwleeraar, komt in een „Ingezonden” in de *Deli Crt.* den heer Kok uit den droom helpen, waar deze meent, dat er in de vallei der Atjehrivier nog veel gronden zouden braak liggen. „Zulks is echter geenszins het geval; van de 20.000 bahoe sawahoppervlakte in genoemde vallei is sedert jaren minstens 80 pCt. in cultuur, het niet geoccupeerd percentage bestaat grotendeels uit weinig waarde hebbende sawahs o.a. de hellingen der grintheuvels in de onderafdeeling *Seulimeum*.”

Verder wekt hij de voormannen der cultures ter Oostkust op, om krachtigen drang op de Regeering uit te oefenen, dat een breed opgezet onderzoek worde ingesteld, waarin *Tapanoeli*, *Sumatra's Oostkust* en *Atjeh* worden opgenomen, om den weg te toonen, die ingeslagen moet worden om te geraken tot het doel.... de Oostkust onafhankelijk van het Buitenland.

Ten slotte heeft de Redactie van de *Deli Crt.* in een tweetal nummers, waarvan er ons echter slechts één bereikte, een artikel gewijd aan „onze Rijstvoorziening.”

Na tot de conclusie te zijn gekomen, dat onder

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Fa Wed. TH. J. VAN ZUTPHEN

TELEFOON 1654 RIDDERSTRAAT 20
HAARLEM
Bewaarplaatsen voor Inboedels.
MEUBELMAKERS. BEHANGERS.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL

TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

HOOFDDEPÔT voor NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

J. J. CREZEE,

3de Obrechtstraat 179a, DEN HAAG,
van der Werffstraat 118, SCHEVENINGEN,
bij de van Boetelaarlaan,

geeft de hoogste waarde voor alle Opruimings-
goederen, geheele
of gedeelten van Inboedels, oud Papier, Fles-
schen, Metalen, gedragen Kleederen, Tapijten,
enz. enz. enz.

The Ph. van Ommere Corporation of New York,

New York, San Francisco (Cal.),
42 Broadway. Corner Front and Pine Streets.

belast zich met expeditie en verschepping van
goederen van

Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten
van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne ver-
strekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

A. Weyenberg & Co

Hofwaarsaaiers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN
JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, 's-HERTOGENBOSCH, Middelburg, Eindhoven, Maastricht, Venlo.	Markt Snellestraat Langedelft Rechtestraat Groote Staat Vleeschstraat
ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM, Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat		

Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen

de gegeven omstandigheden gestreefd dient te worden naar onafhankelijkheid van het buitenland, vestigt de *Deli Crt.* daarna de aandacht op enkele feiten en omstandigheden.

„Bij een toenemende bevolking van koelies en eigen opgezetenen, moet men voor de toekomst rekenen op een behoefte van 200.000 ton rijst voor de Oostkust. En bij de beschouwing van de rijstkwestie moet men zich afvragen of hier door rijkdom van den bodem, extensiviteit van den landbouw en ondernemingsgeest der bevolking een dergelijk surplus ontstaan kan.”

Binnen de eerste 25 jaren is niet te verwachten, dat de benodigde hoeveelheid rijst aan de markt komt.

Maar er is meer. „Britsch-Indië, Cochinchina en Siam hebben in den loop der jaren bewezen, dat het voor de productie van rijst geschikter is, zoowel door bodem, bevolking als andere omstandigheden, dan andere landen.” Wat goedkoope en massale rijstproductie betreft, kan geen enkel land wedijveren met de genoemde streken.

Al mocht dus de productie mogelijk blijken, dan zou de prijs van het product hooger zijn dan in de thans produceerende landen.

Men zal dus moeten beginnen met bescherming van den binnenlandschen rijstbouw, of door een invoerrecht op rijst van buiten, of op andere wijze en terecht mag verwacht worden, dat de Indische regering huisverig zal zijn voor een dergelijke bescherming, „die absoluut niet past in het Nederlandsche vrijhandelsstelsel.”

Al zijn er nu verschillende kleinere complexen beschikbaar, een absolute onafhankelijkheid zal men zich uit het hoofd moeten stellen in de eerste 25 jaren, „terwijl het misschien na dien tijd absoluut onmogelijk zal blijken. Een troost is het daarbij, dat langzamerhand miljoenen menschen de overtuiging zullen hebben gekregen, dat onafhankelijkheid van de buitenlandsche productie niet meer wenschelijk zal zijn.” Toch zal men de rijstcultuur zooveel mogelijk moeten bevorderen, om een — zij het ook slechts klein — surplus te krijgen, „terwijl men verder als voorwaarde voor het werken met contractarbeiders of voor het exploiteeren van een concessie van landbouw, de verplichting kon stellen het in voorraad hebben van een zekere hoeveelheid rijst, zooals de ondernemingen zich thans reeds vrijwillig opgelegd hebben.”

Suriname.

De Britsche regering heeft op 17 Maart j.l. opzegging gedaan van het Koelietraactaat van 8 September 1870 (Stbl. 1872 No. 16).

Overeenkomstig het bepaalde in art. 24 van dit traactaat blijft de overeenkomst nog van kracht 18 maanden na de opzegging; zij eindigt derhalve op 17 September 1919. (St. Crt.).

Deze weinige regels bevatten een bericht, dat voor Suriname verstrekkende gevolgen kan hebben. Over den vorm, dien de emigratie uit Britsch-Indië in de naaste toekomst zal aannemen, schreven wij vroeger reeds. Aan den arbeid onder contract komt een einde. Suriname gaat een nieuwe crisis in zijn werkkrachten voor den grooten landbouw tegemoet. Nagenoeg twee eeuwen is de landbouw gedreven met slavenarbeid. In 1863 kwam daaraan een einde; nog 10 jaren bleven de vrij-verklaarden onder „Staats-toezicht” en waren zij verplicht werkcontracten te sluiten. Inmiddels had men getracht in het te verwachten gebrek aan werkkrachten voor den grooten landbouw tegemoet te komen door aanvoer van immigranten. In 1853 werden door het Gouvernement 18 Chineezers van Java aangevoerd voor den fabrieksarbeid op de gouvernementssuikerplantage Catharina Sophia. In hetzelfde jaar voerde men 120 Maderanen aan en in 1854 nogmaals 155. Deze sloten contracten voor den veld- en fabrieksarbeid op de plantages, waar zij goed voldeden, maar na afloop van hun overeenkomst verlieten zij de plantages om zich, voor zooveel zij in de kolonie bleven, op den kleinhandel toe te leggen.

In 1858 voerde het gouvernement 500 immigranten uit China aan, waarvan 325 aan particulieren werden overgedaan. De overigen bleven bij het Gouvernement in huur.

In het wetsontwerp tot afschaffing van de slavernij was de regering er op bedacht geweest de immigratie van vrije arbeiders te regelen, te leiden en te ondersteunen. De elders opgedane ervaring had geleerd, dat de aanvoer van werkkrachten door particulieren geen succes was. Niettemin nam de Tweede Kamer een amendement van het lid van B o s s e aan, beoogende de zaak aan het particulier initiatief over te laten. De regering zou slechts toezicht uitoefenen en premieën uitkeeren voor den aanvoer van werkkrachten. Nòch van vrije kolonisatie, nòch van immigratie kwam veel terecht. In 1864 werden 526 immigranten uit West-Indië (grootendeels uit Barbados) aangevoerd en 169 van Madera, in 1865 uit China 286. Uit laatstgenoemd land in 1866, 1868 en 1869 respectievelijk nog 807, 516 en 405. Daarna had om onderscheidene redenen geen aanvoer uit China en Madera meer plaats.

Van 1867—1871 werden nog 1230 immigranten aangevoerd, maar hoe langer hoe meer bleek, dat de aanvoer door particulieren niet bij machte was om te voorzien in de steeds grooter wordende behoefte aan werkkrachten voor den landbouw. De krachtige aandrang van het Koloniaal Bestuur leidde er toe, dat op 8 September 1870 tusschen de Nederlandsche en de Britsche Regering een traactaat tot stand kwam (St.bl. 1872 No. 16) waarbij de werving en verscheping van arbeiders in Britsch-Indië voor Suriname werd toegestaan.

Op 8 September 1870 was tevens een wetsontwerp ingediend — dat de wet van 20 Januari 1872 (St.bl. No. 4) zou worden — tot aanvulling van de emancipatielwet in dien zin, dat, wanneer de aanvoer van arbeiders van Staatswege op andere wijze dan door het uitloven van premieën wordt aangemoedigd, de kosten zouden komen ten laste van de planters. Deze wet droeg merkwaardigerwijze het contraseign van den Minister van Koloniën van B o s s e, dezelfde door wien als lid van de Tweede Kamer het amendement tot wering van staatstusschenkomst bij de werving en verscheping van arbeiders was voorgesteld. Inmiddels was Suriname ten achteren geraakt bij de Britsch West-Indische koloniën, waarheen de aanvoer van immigranten reeds sedert 1851 van gouvernementwege plaats had.

Het zoeven genoemde traactaat nu is door de Britsche Regering opgezegd. Dat is dus het einde van den contractarbeid der Britsch-Indiërs in Suriname en waarschijnlijk zal ook deze vorm van arbeid voor de Javaansche immigranten niet lang meer gehandhaafd kunnen worden.

De Britsch-Indische immigratie is voor Suriname van groot nut geweest. Zij heeft den grooten landbouw in stand gehouden en aan de kolonie een bevolkingsaanwas van 24.000 personen gegeven, grootendeels nijvere landbouwers.

In een artikel, getiteld „Suriname”, in de „Economisch-Statistische Berichten” van 20 Februari 1918 schrijft de oud-Gouverneur van Suriname, Mr. D. F o c k, optimistisch over de voortdurende van de Britsch-Indische immigratie. Hij meent, dat het voor Br.-Indië noodig zal blijven, dat een deel der bevolking wegtrekt en dat het er maar op aankomt te zorgen, dat de Britsch-Indiërs, die in Suriname komen, het goed hebben. Wij verwachten voor Suriname veel van de omstandigheid, dat de Britsch West-Indische koloniën de immigranten uit Br.-Indië niet kunnen missen en dus een uitweg uit de moeilijkheden zullen zoeken, waarvan ook onze kolonie baat kan vinden.

De tijdsomstandigheden laten het niet toe den tijd tot 17 September 1919 te benutten om zooveel mogelijk werkkrachten aan te voeren en ook na den oorlog zal er nog lang gebrek aan scheepsruimte heerschen.

* * *

De commissie uit de Liberale Unie voor het ontwerp-program van actie, van welke commissie de heer J. E. Heeres voorzitter en de heer E. E. van Raalte rapporteur is, heeft het ontwerp-program aan het hoofdbestuur toegezonden.

Voor zooveel West-Indië betreft lezen wij daarin het volgende:

XII. Ondanks alle ondervonden teleurstellingen blijve krachtige opbloei van West-Indië het doel. Daartoe behooren ook in Suriname verschillende takken van industrie en bedrijf tot nieuw leven te

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
 WELBEKEND-BU-ALLENVOES-MET-VERLOF-IM-MEDERLAND-VERTOEVEN
 DEGELIJK-ONDERWIS-IN
DUITSCH. ENGELSCH. FRANSCH. SPAANSCH. ITALIAANSCH.
 LET-OP-HET-JUUSTE-ADRES-DES-ORIGINELE-BERLITZSCHOOL
 OVER-DE-WAALSCH-EN-KERK-4
 58^oNOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZON

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage Hoofdkantoor: AMSTERDAM Filiaal: Arnhem
 Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15,
 Tel. H. 3493. Interc. Tel. 389, Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

ANDRÉ KLEINGELD
 KLEEDERMAKER
 Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682

Nieuwe Voorjaarsstoffen.

Firma H. C. MORSINK Ez.
 (JOH. H. MOHRMANN, v/h Lid der Firma LEDEBOER & Co.)
 Hobbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30
 Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Samballans, Boemboes
 Agar-Agar
 Roode Vischjes
 Atjar Reboeng
 „ Djagoeng
 „ Taugé
 Ketjap Benting
 Assem, Kemiris
 Kriep Blinjoe
 Kerrie djawa
 Trassie

Kunst onder een ieders bereik.
 2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.
 Prijs 75 cent per stuk. Gratis ter inzage.
 Katalogus met alle afbeeldingen à 11.50 p. st. pl. porto.
 Kunsthandel H. BOS 2e Sweelinkstr. 99
DEN HAAG ...Telefoon H. 8757

Wees niet blind voor Uw voordeel en koop een

Monarch
 Wahl schrijfmachine
 met optiel- en affrekapparaat.

HOOFDAGENTEN
MEYENBROCK HASELAGER & Co
 AMSTERDAM-ROTTERDAM
 DEN-HAAG

J. F. A. FESEVUR
 Militair- en Burgerkleedermaker.
 Sarphatistr. 27 - Amsterdam
 Telefoon NOORD 1907.

Uitrustingen voor Oost- en West-Indië

worden gebracht, van regeringswege aanvoer van deugdelijke werkkrachten op gepaste wijze bevorderd en de deelneming van Nederlandsch kapitaal aangemoedigd te worden.

Het hooger ambtenaarspersoneel worde, indien noodig, gevonden door detachering van bekwame personen uit het moederland.

Bij het regelen der financieele verhouding tusschen moederland en deze kolonie worde niet uitgegaan van vooropgestelde stelsels.

Van regeringswege worde medegewerkt aan al hetgeen strekken kan om Curaçao tot een havenstation van beteekenis te verheffen.

Met dit program zouden wij ons kunnen vereenigen, wanneer er niet in gesproken werd van de detachering van ambtenaren uit het moederland. Wij hebben in dit weekblad in den treure gewezen op de nadeelen, die voortvloeien uit de detachering voor korten termijn. Behalve in zeer speciale gevallen moeten de ambtenaren, die van het moederland uitgezonden worden, weten dat de kolonie hun nieuw vaderland wordt.

* * *

Van vriendschappelijke zijde wordt ons, niet zonder eenigen spot, de opmerking gemaakt, dat de tijdschoten in Suriname ons stokpaardje zijn en dat wij niettemin niets gezegd hebben over des Ministers antwoord ad art. 44 van de Memorie van Antwoord betreffende het Voorloopig Verslag over de Surinaamsche begrooting voor 1918, luidende: „Het lossen van tijdschoten is, omdat het geen nut had en zuinigheid in de koloniale huishouding noodig is, afgeschaft, op het voorbeeld van hetgeen in Nederlandsch-Indië is geschied.”

Neen, wij zijn het heel niet eens met Zijne Excellentie en met den Gouverneur, die de afschaffing op zijn geweten heeft, dat de tijdschoten geen nut hebben. Het wegvallen van het ochtendschot, dat de menschen om vijf uur wakte, zal schade doen aan de matineuze gewoonten van de bevolking. In geldswaarde is het moeilijk uit te drukken hoe groot het arbeidsverlies is, wanneer de bevolking er langzamerhand toe komt een half uur later op te staan, maar ongetwijfeld bedraagt dat meer dan hetgeen het lossen van het ochtendschot kost. Men verwacht toch niet, dat daar een „zomertijd” zal worden ingevoerd, die het gehele jaar duurt?

Voor een tijdelijke afschaffing zou iets te zeggen zijn geweest, met het oog op het gebrek aan kruif, maar een geheele afschaffing is niet te verdedigen, zelfs niet met een verwijzing naar het voorbeeld van Nederlandsch-Indië. Er zijn nog zooveel andere landen, ook in Europa, waar men het nut van tijdschoten wel inziet.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Wijlen de Regent van Blitar. De *Bintang Soerabaja* neemt 't volgende over naar aanleiding van 't geen op verschillende plaatsen over wijlen den Pangeran van Blitar geschreven is: „De kortelings overleden regent van Blitar was een ambtenaar van den ouden stempel; hij had alleen de school der ondervinding bezocht, geen opleiding genoten, als tegenwoordig van hoogere ambtenaren noodzakelijk wordt geacht, maar was daarom niet minder geschikt voor het hooge ambt, dat hij ongeveer twintig jaar heeft mogen bekleeden. Hij was een man, krachtig van gestalte en karakter, waarschijnlijk van Arabische afkomst. De tijd- en strijdenoot van Multatuli, Bratajoeda (Courier di Dubikart) heeft zijn grootvader in zijn vele geschriften als een krachtige persoonlijkheid met zeer heerschzuchtig en oneerlijk karakter beschreven. De overledene heeft in dat geval de goede eigenschappen van zijn grootvader wel en de minder goede niet geërfd. Hij was een integre bestuursman, wars van alles, wat naar oneerlijkheid en omkooprij zweemde. Dat moest o.a. een planter in Lodojo ondervinden. De regent was een buitengewoon liefhebber van Hindoe-oudheden en in de Blitarsche Kaboepaten bevindt zich dan ook menig kostbaar oudheidkundig stuk. Nu had de bedoelde planter een gouden Hindoebeeldje, dat zijn hooge waarde aan zijn oudheid ontleende. Daarvan dacht hij gebruik te kunnen maken om den regent tot een minder nobele transactie over te halen. Hij had ontdekt, dat Inlanders een nederzetting hadden gevestigd, zonder daarvoor de noodige formaliteiten in acht genomen te hebben; zij hadden zich dus schuldig gemaakt aan onwettige occupatie van grond. Hij wendde zich nu tot den regent, met het verzoek het onwettig geoccupeerde land aan hem over te dragen; in ruil waarvoor hij de Inlanders zou toestaan zich op zijn erfpachtsperceel te vestigen. De regent wilde daar maar niet direct op ingaan en zeide een onderzoek toe, waarvoor de aanvrager niet veel gevoelde. Het hielp hem echter weinig; de regent wilde niet beslissen, alvorens hij zelf ter plaatse een onderzoek had ingesteld. Daarbij bleek hem, dat de nederzetting al minstens vijf jaar bestond, dat het land over het algemeen goed bewerkt was, terwijl het erfpachtsperceel nog zoo goed als onontgonnen was. Na dat bezoek begreep de aanvrager, dat het hem niet gemakkelijk zou vallen den regent gunstig

voor zijn plannen te stemmen en hij maakte nu gebruik van een middel, dat hem bij vele anderen ongetwijfeld geholpen zou hebben. Hij liet zijn vrouw een bezoek brengen bij de *Raden Ajoe* met het Hindoebeeldje; zij liet het achter in de kaboepaten om het den regent te toonen en liet goed doorschemeren, dat het beeldje het eigendom van den regent zou worden, zoo de ruil zijn beslag kreeg. De regent besliste ten voordeele der bevolking en het beeldje wisselde niet van eigenaar.

Blitar kreeg allengs geregelde toestanden en de Regeering bleef niet blind voor de enorme werkkraft, die de regent ontplooidde; achtereenvolgens werd hij tot Officier in de Orde van Oranje Nassau en Ridder van den Nederlandschen Leeuw benoemd; ook werd hem vergund de gele song-song te voeren.

Bemind heeft hij zich niet weten te maken, geheel in tegenstelling met zijn vader, die op de hand werd gedragen; ook in den dagelijkschen omgang deed zich zijn sterke natuur gelden, die van geen schipperen wist en zich nimmer ontzag. Niet alleen tegenover Javaansche ambtenaren, die hij nauwelijks telde, maar ook tegenover Europeanen toonde hij zich zeer gereserveerd. Regent was een titel, waaraan hij een broertje dood had en hij was al ongenaakbaar, zoo iemand hem met dien titel toesprak; het moest steeds wezen: *Raden Mas Ario Adipati*, een heele mond vol, vooral als men haast heeft. Op het einde van zijn leven was hij pangeran, een erkenning van zijn verdiensten bij de pestbestrijding in zijn afdeeling.

Een eereambt, van het aannemen waarvan men hem een verwijt heeft gemaakt, was het beschermheerschap der plaatselijke *Sarekat Islam*. Het sprak van zelf, dat deze zich daarop liet voorstaan en men daaraan de excessen toeschreef, waaraan zich de S. I. van die afdeeling bij wijlen schuldig maakte. Toen in 1916 in Maart een loemboeng werd afgebroken in het Lodojosche en een loerah eigenmachtig gestraft had op gezag van de S. I. werd de regent opmerksaam gemaakt op die uitspattingen en zag hij zich genoodzaakt te bedanken.

Hoe trotsch hij ook was, voor den kleinen man voelde hij zeer veel en hij deed dan ook alles, om diens belangen te bevorderen; in de oprichting van de S. I. meende hij tot dat doel een steun uit het volk zelf gevonden te hebben.

De oprichting van scholen, de bevordering van den veeteelt, de verbetering van den landbouw, het bouwen van Europeesche gewassen voor de consumptie werkte hij zooveel mogelijk in de hand; daarvoor kon op zijn steun gerekend worden. Toen in 1912 een poging werd gedaan tot de oprichting eener coöperatie om de prijajies en bevolking uit handen der Chineesche winkeliers te halen, zegde hij zijn steun niet alleen toe, maar beloofde ook f 5000 te storten, zoo de coöperatie tot stand mocht komen. De prijajies zaten echter te veel in de schuld om hen aan den invloed der Chineezers te kunnen onttrekken.

Bij den dienst der pestbestrijding stond de overledene in hoog aanzien. Zoodra de geesel zich in zijn afdeeling vertoond had, werkte hij op zijn gewone krachtadige wijze mede, om hem zooveel mogelijk uit zijn gebied te weren en bij geen der overige bestuursambtenaren gelukte de zaak zoo goed als bij hem. Geen wonder dan ook, dat de Gouverneur-Generaal, de heer Idenburg, op zijn tocht door de peststreken opgetogen was bij hetgeen in die afdeeling tot stand was gebracht en de Landvoogd stak zijn tevredenheid niet onder stoelen en banken. Zoowel de assistent-resident als de regent kregen de noodige pluimpjes en op den morgen van zijn vertrek, toen alle ambtenaren zich in de voorgalerij van de woning van den assistent-resident bevonden, verleende hij den regent in naam der Regeering den titel van pangeran.

De ouderdom ontnam den wakkeren ambtenaar het laatste jaar zijn groote kracht, doch hij bleef tot kort voor zijn dood aan het werk en leidde in November 1917 zelf nog de gewone maandelijksche conferentie, ofschoon het duidelijk was, dat de dood hem reeds in zijn greep had. Met den overledene is een krachtig en goed ambtenaar heengegaan, die

DENS' Schoenenmagazijn

SPUI No. 6, bij de Lange Poten. DEN HAAG.

Filialen: Tilburg en 's-Hertogenbosch.

Ontvangen Voorjaars Nouveauté's
Uitgebreide Collectie WIT LINNEN.

Fa. A. & B. SCHMEINK

Spuistraat 256 - AMSTERDAM - Telef. N. 200

Fabriek van Chirurgische Instrumenten.

Operatiemeubilair, Verplegingsartikelen.
Kunstledematen, Bandages, enz.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 % gewaarborgd.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, v.h. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 's GRAVENHAGE. Tel. H. 1403

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

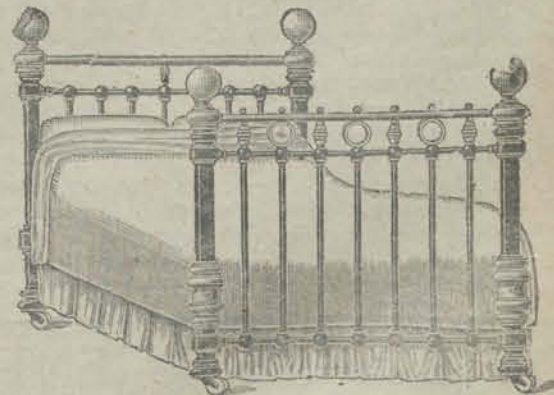
Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het
eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

andere van het moderne gedoe weinig moest hebben. Zijn huwelijk bleef kinderloos, zoodat de waardigheid van regent aan een anderen tak zal overgaan. Waarschijnlijk zal zijn jongere broeder, thans wedono van Wonogiri, hem opvolgen.

S. I. Naar aanleiding van de intrekking door den Gouv.-Gen. van de verleende erkenning als rechtspersoonlijkheid van de vereniging Sarekat Islam, gevestigd te Tanah Grogot in de residentie Zuideren Oosterafdeeling van Borneo, omdat die vereniging in strijd met het door haar volgens de goedgekeurde statuten beoogd doel, zich schuldig maakte aan het verwekken van onrust onder de bevolking, schrijft de *Kaom Moeda*, dat de Regeering zich daardoor en terecht niet laat weerhouden, om voort te gaan ook in genoemde residentie rechtspersoonlijkheid te verlenen aan dergelijke verenigingen, daar er geen aanleiding bestaat voor het vermoeden, dat ook andere verenigingen onoorbare doeleinden zullen nastreven. Zulks kan blijken uit het feit, dat nagenoeg gelijktijdig met de hooger vermelde intrekking, rechtspersoonlijkheid is verleend aan de in genoemd gewest te Sangkoelviang opgerichte vereniging Sarekat Islam te Sangkoelviang.

Inl. Kiesrecht. Hetzelfde blad (*Kaom Moeda*) maakt melding van een vergadering te Bandung van het Comité tot oprichting van een kiesvereniging, waaraan leden van alle Indische Verenigingen als *Insulinde*, *Sarekat Islam* enz. deelnamen. De heer *Abdoel Moeis* hield een rede, waarna een motie werd aangenomen, waarin werd overvogen, dat de Inl. bevolking gevoelt achteruit gesteld te zijn, omdat haar geen kiesrecht is toegekend. Dit zal des te meer en pijnlijker gevoeld worden bij de in werking treding van den Volksraad. Hare vertegenwoordigers zullen zich niet beschouwen als vertolkers van de stemmen van het volk, dat ook geen kiesrecht heeft bij de Locale Raden. Besloten werd, aan de Hooge Regeering om kiesrecht te verzoeken voor de Inlandsche ingezetenen bij de samenstelling van Gemeenten en Gewestelijke Raden.

Kapitalisme. Hetzelfde blad (*Kaom Moeda*), melding makende van de benoeming van een speciaal wedono tot tegengang van de rietbranden in een paar districten van de afdeeling Blitar, voegde daaraan cursief gedrukt bij: „voor de kapitalisten.”

Tekort aan Scholen. De *Tjahaja Sumatra* releveert, dat het tekort aan H. I. scholen oorzaak is, dat vele Inl. kinderen niet het onderwijs ontvangen, dat zoo noodig en gewenscht is om zich door het leven heen te slaan. Vandaar gemopper, en dat het Gouvernement en anderen gehokeld worden. S. M. Z., de schrijver, geeft twee wegen aan, om aan de klachten tegemoet te komen en verbetering in den toestand te brengen: 1e. Vermeerdering van het aantal H. I. scholen; 2e. Verhooging van de waarde der 2e klas scholen. Ten aanzien van 1e beweert de Regeering er niet aan te kunnen voldoen door gebrek aan onderwijzerskrachten. Z. M. Z. gelooft, dat het eerder gebrek aan geld is, want het tekort aan onderwijzers is gemakkelijk te verhelpen, ten eerste door vermeerdering van het aantal Hoogere Kweekscholen en ten tweede door uitzending ook van Inlanders naar Nederland tot opleiding voor onderwijzer.

Wat sub 2e betreft, zoo kan de waarde van de 2e klas scholen verhoogd worden, ten eerste op de wijze als voorgesteld door de P. G. H. B. (Inl. Onderw.-Genootschap) op de te Batavia gehouden vergadering, n.m. „de oprichting van vervolgscholen en wel van één op elke vier à vijf 2e klas scholen. En ten tweede door het oprichten van cursussen als reeds kort geleden door het Algemeen Nederlandsch Verbond gedaan, waar op verschillende plaatsen, waar 2e klasse scholen bestaan, de afgestudeerde jongens bekwaam gemaakt worden voor het klein ambtenaars-examen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Vraag. Naar aanleiding van de instelling van een Volksraad als adviseerend lichaam, vraagt de *Perniagan*: of de Regeering nog niet genoeg adviseurs bezit? Zij voorspelt, dat de toch reeds zoo trage afdoening van zaken in Ned.-Indië daardoor nog meer vertraagd zal worden.

Hoofden der Chinezen. Hetzelfde blad (*Perniagan*) trekt nogmaals op scherpe wijze te velde tegen de voorgenomen wijziging van het bestuur der Chinezen. Vooral komt 't hierop neer, dat zij 't ongepast vindt, dat Europeanen, d.w.z. Controleurs, aan 't hoofd der Chinezen komen te staan, in stede van goed bezoldigde Chinese notabelen.

Een Vergelijking. Uit *The Hongkong Telegraph* neemt het blad (*Perniagan*) een artikel over, waarin

wordt aangetoond, dat de Chinezen in Ned.-Indië onder het Ned. Bestuur het toch zoo kwaad niet hebben en nog veel beter er aan toe zijn dan de Chinezen in Hongkong onder Engelsch bestuur. Commentaar overbodig, vindt schrijver; maar der Regeering geeft hij in overweging die woorden waar te maken, daar het van algemeene bekendheid is tot in Peking toe, hoe de Chinezen in Indië behandeld worden.

Middadigheid. De majoor der Chinezen te Medan, de heer *Tjong A Fie*, heeft volgens de *Sinar Sumatra* geld beschikbaar gesteld voor een ambachtsschool te Medan, zomede een blanco crediet geopend voor de stichting van een school tot opleiding van vroedvrouwen aldaar. Tot bereiking van een en ander, heeft hij de bemiddeling ingeroepen van den heer Kamerling Onnes. Wat de ambachtsschool betreft, deze zal worden ingericht met een cursus van 2 of 3 jaar en voor 60 leerlingen, onverschillig van welken landaard. De kandidaten zullen zich aan een klein vergelijkend examen moeten onderwerpen, daar eenige ontwikkeling noodig is, om het ambachtsonderwijs met vrucht te kunnen volgen. Voorloopig zal onderricht worden gegeven in bouwvakken, timmeren, metselen, smeden, verven. De school zal komen te staan midden in een Inlanderswijk, Soengei Rangas. De heer Onnes, die over eenigen tijd voor een paar maanden naar Nederland gaat, zal daar de noodige leerkrachten voor deze ambachtsschool engageeren. Majoor *Tjong A Fie* neemt alle kosten van onderhoud, zoowel als van oprichting voor zijne persoonlijke rekening, voor nu en voor altijd. Wanneer wij bedenken — alzo de schrijver — dat eenigen tijd geleden een poging van de zijde van Europeesche ingezetenen gedaan om te Medan een ambachtsschool te stichten, faalde, omdat er niet voldoende geld voor bijeen gebracht kon worden, moet deze daad van majoor *Tjong A Fie* toch als iets beschamends voor de Europeanen aangemerkt worden. Wat de school tot opleiding van vroedvrouwen betreft, ook hier zal niet op den landaard gelet worden dergenen, die zich voor dit onderricht aanmelden. Aan deze opleidingsschool wordt verbonden een kliniek met aanvankelijk 10 bedden. Er wordt nog naar een geschikt terrein voor deze school gezocht, niet ver van het stadscentrum verwijderd en toch rustig gelegen. Aan het hoofd dezer vroedvrouwschool komt een geneesheer te staan. De heer Kamerling Onnes zal nu voor het tot stand brengen van deze twee nieuwe instellingen de adviezen inwinnen van deskundigen.

Een Chineseche Vereniging. De *Djawa Tengah* maakt melding van een congres, dat in September l.l. te Bandung gehouden werd, waarop alle Chineseche verenigingen op Java vertegenwoordigd en ook verschillende particuliere personen van andere plaatsen gekomen waren. Besloten werd een centrale vereniging op te richten en waarvan de concept statuten 't volgende inhouden: a. Bevordering van alle onderwijs, vooral betreffende economie, ten bate van de Chinezen. b. Zich bemoeien met de politiek in zake het bestuur van Ned.-Indië, indien het de belangen der Chinezen raakt. c. Versterking en bevordering van den band tusschen de Chinezen tot verbetering van hun toestand. d. De geschillen en twisten tusschen de Chinezen onderling op vreedzame wijze te behandelen en beslechten. e. Hulp te verlenen aan Chinezen, bij aldien zij hunne bezwaren en grieven bij de Regeering wenschen voor te brengen; en het voeren van actie tegen alle valsche beschuldigingen van Chinezen; en f. Het in het leven roepen van een orgaan om propaganda te maken voor de evolutie der Chinezen en om dienstbaar te maken tot vermeerdering van hun kennis.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Krim.

Zal de Krim een zelfstandige regeering behouden? De vraag blijft de Turksche pers bezig houden. Zij brengen voor 't bevestigend antwoord vooral de volgende gronden bij: Anderhalve eeuw geleden had de muzelmansche bevolking er reeds een georganiseerde regeering gevormd, zoodat zij historische rechten op de Krim kan doen gelden. De Russische regeering heeft ook in haar verdrag met dit schiereiland de erkenning opgenomen, dat ieder volk 't recht heeft over eigen lot te beschikken. Daar de mohamedanen de meerderheid der bevolking uitmaken, zijn zij 't eenige element, dat wettig over het gebruik van dit recht kan beslissen. De Oekraïnsche vertegenwoordiging te Brest-Litofsk er-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

SLAAPKAMERMEUBELEN

T. NIEVELER
NIEUWENDIJK 164-170
TEL. C.1285 AMSTERDAM

J. FONDERIE Jr. Kort Achterom No. 17, 's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: **STAALWAREN.**

Groote sortering in **TAFEL- en DESSERTMESSEN**
ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN,
SCHEERAPPARATEN **SCHAREN.**

AUTOMOBIEL-TECHNICUM
Charlotte de Bourbonstraat 63-65. 's Gravenhage
Directeur: G. F. STEINBUCH c.c. ing., Corn. Speelmanstraat 42, Tel. 204.

Cursussen voor Automobilbestuurders, voor Chauffeurs en voor Reparatours.

Prospectus op aanvraag.

Bij voldoende deelname speciale **DAG- of AVOND-cursussen** te organiseren voor verlofgangers.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Telefoon H. 679
'S-GRAVENHAGE.

Desgewenscht worden alle soorten Meubelen naar tekening vervaardigd

T. B. VAN DER POL
Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage
Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor Dames en Heeren en Avondkleding.

UITRUSTINGEN voor INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. VLES
Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

Verhuizingen en Transporten.
BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ
Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

DE BLOOIS & JENTEN
Kantoor en Remise:
Hoefkade 556-564
hoek van Bassenstraat
'S-GRAVENHAGE - TELEFOON H. 9380

kende het recht van d. K., door de verklaring dat zij geen machtiging had om de Tartaren van d. K. te ver- tegenwoordigen, die zich van Rusland hadden afge- scheiden. De muzelmannen van d. K. maakten ook reeds gebruik van de door Rusland en Oekraïne erkende rechten door vertegenwoordigende vergaderingen, een regering en een leger te vormen.

Deze regering trad ook al in internationale verhou- ding zelfstandig op, door een verdrag te sluiten met de Oekraïne. Zij gaf aan een bepaling van dit verdrag mede reeds uitvoering door de treinen aan te houden, die met bolsjewiki naar 't N. optrokken. De nakoming van dezen plicht haalde haar de vijandschap der bols- jewiki op den hals.

't Spreekt vanzelf dat de Turksche pers, die binnen eigen gebied stof voor verontwaardiging over wreed- heden in overvloed zou kunnen vinden (men zie 't hier- onder vermelde betreffende de Armeniërs en de Engel- sche krijgsgevangenen) ruim aandacht geeft aan en vraagt voor de misdaden, die de bolsjewiki in d. K. aan de mohamedaansche bewoners plegen. De Sabah schrijft b.v.: onze geloofsgenooten bevinden er zich in een toestand, die steeds erger wordt. De T.-regering in heeft in verband hiermede besloten d. K. te hulp te komen, door versterking te zenden aan de troepen der bondgenooten, die bestemd zijn om de bevolking te gaan beschermen. 't Blad voegt hieraan toe: daar verscheidene staten T. van d. K. scheiden kan men aan 't verleenen van hulp geen annexionistische bedoeling toeschrijven. 't Eenige doel is de vervolgdde geloofs- genooten te bevrijden uit den beklagenswaardigen toe- stand.

Zoo kan, in plaats van de verdrijving van de eenige muzelmansche staat uit Europa, gelijk aanvankelijk in de entente oorlogsdoeleinden werd uitgedrukt, de oor- log meerdere mohamedaansche rijken aan ons wereld- deel toewijzen, want ook in de andere Tartareng- bieden voltrekt zich een proces als 't hier voor d. K. vermelde.

Armenische gruwelen.

Aan een in het Volk geplaatste memorandum van 't Armenisch comité te 's-Gravenhage is 't volgende ontleend:

De berichten omtrent hetgeen overblijft van de uit hun land verdreven, en naar Mesopotamië wegge- voerde of in de woestijnen van Arabië gejaagde Arme- niërs zijn, uit den aard der zaak, zeldzaam. Toch drin- gen nu en dan gegevens door, waaruit blijkt, dat de toe- stand der weggevoerden, meest vrouwen en kinderen, wanhopig is. Zij waren allen verplicht geworden tot den Islam over te gaan, de T. regering is echter niet gerust en vervoert ze daarom meermalen van de eene plaats naar de andere, waarbij de uitgehongerde ongel- ukkigen tot eindeloze marschen worden gedwongen, waaronder de zwaksten bezwijken.

Te Oerfa is een Duitsch-Zwitser sch weeshuis, het eenige van beteekenis, waarin 2700 weezen van 4-15 jr. opgenomen waren, zij zijn allen tot den Islam be- keerd. Kort geleden zijn 1000 der oudsten door de auto- riteiten weggevoerd, om hen te doen werken aan 't herstellen van wegen. Na hun vertrek is niets meer van hen gehoord. 't Memorandum maakt ook gewag van in den Eufrat geworpen weezen.

't Armen. blad Arév. uit Egypte geeft een verhaal van in Januari van dit jaar door Arabische troepen bij hun opmarsch geredde Armeniërs, een handvol over- blijvers van 3036 uit Everik en Caesarea in Klein Azië afkomstige vrouwen, kinderen en grijsaards, die naar de woestijnen van 't Z. gezonden waren. Een epidemie richtte onderweg verwoestingen onder hen aan, slechts 300 kwamen in de Arab. woestijn aan. Van hen werden nu 23 door de Bedoeienen gered.

Vrouwen en kinderen van weleer welgestelde burgers dwalen nu als levende geraamten bedelend rond, zoo- dat zij zelfs graankorrels in de uitwerpselen zoeken of dierenlijken verorberen. Niet te verwonderen is 't dat dagelijks velen aan epidemien sterven. Als sla- vinnen worden zij van den een aan den ander ver- kocht. Indien 't voorkomt dat een gouverneur eenig medelijden met hen toont, is dit een rede voor zijn af- lossing.

Waar de Russen Armenië weer ontruimden hebben de Arm., die een T. bezetten van die streken vreesden, legioenen gevormd om hun bodem en hun lijf te ver- dedigen. Hiertegen treden de T. weer zonder genade op. 't Memorandum spreekt de wenschelijkheid uit van 't zenden van een neutrale commissie om ter plaatse in- lichteningen in te winnen.

Te Samsoen, een haven aan de Zwarte zee, waren nog 400 Arm. weduwen en weezen over, van een bevol- king van 8000 voor den oorlog. Zij zijn allen vermoord. Te Trebizonde is bij 't binnenrukken der T. de be- volking aan namelooze martelingen onderworpen. Zak- ken gevuld met kinderen zijn in zee geworpen, oude vrouwen en mannen zijn gekruisigd, alle jonge vrouwen en meisjes, tot 12 en 10 jaar toe, werden aan de troepen overgeleverd.

De T. zullen zich niet bepalen tot 't oude T. ge- bied. Zij willen 't Arm. volk vernietigen. Zij zullen, nu 't verdrag van Brest-Litofsk hun hertoe geleg- heid geeft, tot Kars, Ardahan, Batoem, gaan. Kars is door 115000, Batoem door 57000 Arm. bewoond, naar de Kaukasus zijn er wel 300000 gevlucht. Zelfs is te vreezen dat de T. Alexandropol, Erivan en de landen van Ararat en Choecha zullen vermeesteren. De Arm. streken in de Kaukasus worden uit 't W., Z. en O. bedreigd.

Te gelijkertijd voert de T. regering een krachtige propaganda in Europa om de Arm. te belasteren en zich zelf zodoende vrij te pleiten. 't Haagsche Comité noemt hun zaak de vreeselijkste, die de wereldoorlog aan 't geweten der menscheit heeft voorgelegd.

Wel zwaar is de verantwoordelijkheid van de mede- onderteekenaars van 't verdrag van Brest-Litofsk die T. de wereldbezetting van Arm. en de inlijving van drie nieuwe provinciën hebben toegestaan.

De krijgsgevangenen van Koet-el-amara.

Wij hebben indertijd volle aandacht gegeven aan den strijd bij Koet-el-Amara, die eindigde met de overgave der plaats door generaal Townsend aan de

Turken. 438 officieren en 3870 minderen gingen in krijgs- gevangenschap. Van deze Europeanen hebben 32 offi- cieren en 274 minderen de vrijheid teruggekregen of zijn ontsnapt. 14 o. en 1413 m. zijn gestorven! Volgens de laatste opgave waren nog 392 o. en 2183 m. in ge- vangenkampen. Van 1 officier en 635 m., die 't vaste Europeesche garnizoen van Koet-el-Amara uitmaak- ten, is 't spoor niet te vinden.

De Britsch-Indische gevangenen telden 221 o. en 7163 m. Van hen zijn 6 o. en 1146 m. gerepatrieerd. 4 o. en 1298 m. gestorven; 221 o. en 4725 m. bevinden zich nog in de gevangenkampen. Ook hier wordt bijge- voegd dat van 2600 m., die 't garnizoen van Koet-el- Amara vormden nooit iets is gehoord.

Deze officieele cijfers zijn door de Britsche regering verstrekt naar aanleiding van een vraag betreffende een bericht, waarin sprake was van een verplichte marsch door de woestijn, waaop velen zouden zijn be- zweken. Zonder 't bericht bepaald tegen te spreken, geven de cijfers aan dat de Br. regering althans op de hoogte tracht te blijven van 't verloop onder de ge- vangenen. Meer zal 't haar niet mogelijk zijn te be- reiken. Ook laat 't gemis aan gegevens betreffende 't groote vaste garnizoen ruimte over voor onderstel- lingen en zelfs voor een bevestiging van 't gerucht der verplaatsing door de woestijn, die ook nog wel zou hebben kunnen geschieden nadat de bijgebrachte cijfers aan de regering werden verstrekt.

Kleine troost.

Bij 't enorme verlies aan krijgsgevangenen op 't Europ. gevechtsterrein, waar de Duitschers binnenkort hun 100.000ste gevangene denken te vervoeren, is 't de entente een kleine troost van overwinningen in Palestina te mogen gewagen, waarbij eenige honderden krijgsgevangenen konden worden geteld, en in Mesopo- tamië waar dit aantal zelfs tot over 3000 gestegen is. Ware 't niet dat de inzet tot den grootsten veldslag, die de wereldgeschiedenis kent, de oplettenheid van allen op Frankrijk gericht hield, dan zouden de bij- zonderheden van 't nieuwe aan den Eufrat behaalde succes den Britsche wapenen een ruimere bespreking hebben gevonden. Hoewel de overwinning wel van geen invloed zal zijn op 't algemeen verloop van den oorlog of van de latere vredesonderhandelingen, meenen wij aan die krijgsviering hier toch een plaats te moeten afstaan, zooals zij uit 't Reuter telegram bekend is geworden.

Den 26sten Maart hebben de Britsche troepen ten N. W. van Hit de daar geposteerde T. krijgsmacht uiteen- geslagen en 't bovenvermelde aantal gevangenen ge- maakt. Vroeg in den morgen rukten de Br. kolones te- gen de stellingen bij Chan Gaghdadeh op. De cava- lerie voerde een ruime omtrekking van den rechter- vleugel uit, om zich in 's vijands rug dwars over den weg naar Aleppo op te stellen. Bij 't vallen van den avond werden de voornaamste stellingen benoorden Chan Gaghdadeh stormenderhand vermeesterd; 't gros van den vijand vond bij zijn aftocht den weg door de Br. ruitery versperd. 't Werd met groote verliezen terug gedreven en kwam zoo tusschen twee vuren.

Onder de Turken, die in handen der overwinnaars vielen, waren een divisie-commandant, 2 regiments- commandanten, ongeveer 200 officieren, terwijl er zich ook 1 Duitsch officier en enkele D. onderofficieren onder bevonden. Onder de buit waren 10 kanonnen, 2000 geweren, vele machinegeweren en trekdiere. De Br. zeggen zelf maar heel weinig verliezen te hebben geleden.

De vervolging der vluchtelingen werd al doorgezet tot Boy en Haditsja, 23 mijl ten N.W. van de vermees- terde stellingen.

Volgens nadere berichten is de achtervolging den 28en Maart tot voorbij Ana, op 53 mijl van Hit, doorgezet, en steeg 't aantal krijgsgevangenen tot 5000, terwijl te Haditsja en Ana groote opslagplaatsen van allerlei aard in handen der Br. troepen vielen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR- OVERZICHT.

De Film-collectie van het Koloniaal Instituut.

Naar aanleiding van een door den heer S. M. in de „Ind. Mercur" van 22 Maart j.l. geuiten wensch tot het samenstellen van een uitvoerigen filmcatalogus bij bovenvermelde inrichting (overgenomen in ons litera- tuur-overzicht van de vorige week) deelt men ons mede, dat in de laatste maanden bij genoemd Instituut met extra werkkrachten wordt gearbeid aan de completee- ring van den film-catalogus niet alleen, doch ook aan het samenstellen van Inleidingen en Toelichtingen be- treffende de films.

De Inleidingen worden zoodanig ingekleed, dat een volkomen deskundig lezer daaraan zijn geheugen kan opfrissen en volkomen op de hoogte geraakt van het

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Hotel de Oude Doelen

In het groote Restaurant Maaltijden volgens de Kaart en tegen vaste prijzen:

Lunch f 3.= per couvert
Diner Concert. . . f 6.= idem.
Souper Concert . f 3.= idem.

„CAFÉ CONCERT”
Café Complet. f 1 25 p. p.
DE DIRECTIE.

Hotel Paulez,
Korte Voorhout :: Den Haag.
Iederen namiddag van 3.30 tot 5.30 uur.
Afternoon-Tea-Concert.
DE DIRECTIE.

Tel. Interc. H. 447.-

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

Restaurant „DE TWEE STEDEN”
DEN HAAG.
Dagelijks
Diner- en Thé-Concert.
Lunch f 2.50 - Diner-Concert f 4.- - Thé complet f 1.-

Grand Hotel Restaurant
„Central”
De meest bekende Inrichting der Residentie.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.
Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

„HUIZE ZEELANDIA”
Pension van Statenlaan 100
den 1sten Rang. DEN HAAG.
Telefoon Schev. 2231.
PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

onderwerp in algemeenen zin en speciaal ook van dat gedeelte waarover de film handelt, terwijl een niet deskundig spreker er al het wetenswaardige voor eene voordracht uit kan putten.

Bovendien worden toelichtingen samengesteld, die de film in al hare tafereelen en in volgorde verklaren, terwijl de films zelve ten slotte worden doorschoten met meer explicatieve titels en daaruit worden verwijderd de deelen die minder duidelijk of wel van minder belang voor het auditorium zijn, terwijl onmisbare onduidelijke gedeelten opnieuw worden afgedrukt, en waar noodig ook nieuwe tafereelen worden ingelascht.

Reeds hebben op sommige plaatsen van ons land lezingen met enkele gecorrigeerde films plaats gehad, waarbij de uitlegging geschiedde aan de hand van de bij het Instituut samengestelde gegevens, die zeer goed hebben voldaan.

In- en Uitvoer.

No. 13 (van 27 Maart) bevat het vervolg van de reeks der beschouwingen over onze Indische cultures in 1917 en hare vooruitzichten. Schr. behandelt thans het artikel suiker, dat in 1917 blijkbaar niet ten volle heeft beantwoord aan de hoog gespannen verwachtingen op financieel gebied. De gemiddelde verkoopprijs van de Java-suiker van dat jaar wordt n.l. op ongeveer f 11.— per pikol geschat (normaal f 8), terwijl in het begin niet minder dan f 16 tot f 17 werd genoteerd. De vooruitzichten voor volgende jaren zijn gunstig door den achteruitgang der Europeesche beetwortelsuikerproductie.

Ook aan het artikel koffie wijdt schr. een korte bespreking; hiermede is het treurig gesteld, van den oogst 1916 bevindt zich thans nog een groot deel in Indië opgeslagen, terwijl van den oogst 1917 nagenoeg niets verscheept is geworden.

Verder bevat dit Nr. nog een overzicht van de ontwikkeling der Ned.-Indische nijverheid gedurende den oorlog, ontleend aan eene publicatie van de afd. Handel en Nijverheid van het Departement van L., N. en H. te Buitenzorg.

De afstammelingen van Nederlanders op Kisser bij Timor.

In het Nr. van 15 Maart j.l. van „De Katholieke Missien” vindt men weder eenige bijzonderheden over deze lieden (ontleend aan „Aarde en haar Volken” van 10 Nov. 1917). Na al hetgeen, vooral in den laatsten tijd, geschreven is over deze verinlandschte Nederlanders, bevat het stukje vermoedelijk niets nieuws.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 13: Het Java-suikerriet in Argentinië, door W. H. Th. Harloff. — De zeefvatenziekte van de Liberiakoffie in Suriname besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — De kampongtheecultuur in de Preanger en de Indische overheid, door Dr. A. W. Nanninga. — Maatregelen tegen malaria, door J. O. H. Fischer, besproken, door Dr. L. Leopold. — Crêpe of sheet? — Britsche standaard-rubberbanden voor export. — Katoencultuur en -industrie in Bombay. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

De economische toestand van Curaçao.

Aan de sedert de bekendmaking in de Nederlandsche Staatscourant van 13 Februari l.l., no. 37, van den Gouverneur van Curaçao ontvangen „Mailverslagen” en andere berichtgeving, ontleent de Ind. Mercur (Nr. van 29 Maart j.l.) het navolgende:

De gezondheidstoestand van de bevolking der Benedenwindsche eilanden van de kolonie was gedurende de maanden November en December 1917 over het algemeen gunstig.

Na een tijdperk van zware droogte zijn op de Benedenwindsche eilanden op 23 December l.l. de eerste regens gevallen.

Echter zijn de oogstvooruitzichten zeer ongunstig.

Tengevolge van belemmeringen in den aanvoer van voedingsmiddelen uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en uit vreedse West-Indische eilanden naar de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden, is de voedselvoorziening van St. Martin in zorgelijken toestand geraakt. Van uit Curaçao werden voedingsmiddelen gezonden om in den eersten nood te voorzien. Doch ook de voorziening met levensmiddelen van de Benedenwindsche eilanden geeft niet weinig zorg, nu het steeds moeilijker wordt uit Venezuela en Columbia mais aan te voeren.

Den 27sten Januari 1918 werd de eerste lading van op Curaçao geraffineerde petroleum van ongeveer 6000 ton door de Curaçaosche Petroleummaatschappij van Willemstad verscheept.

Ten aanzien van de werkzaamheden voor verwijding van den havenmond te Willemstad, kan worden medegedeeld dat, volgens einde December l.l. gedane peilingen, eene vaargeul verkregen is over eene breedte van 30 M., met eene diepte van 9 Meter beneden Curaçosch peil, terwijl daarin over eene breedte van 75 M. eene diepte aanwezig is van 10 M. beneden dat peil. Op dat tijdstip moest nog aan rotsen worden verwijderd eene hoeveelheid van ongeveer 1200 M³. teneinde de havenmond op de gewenschte diepte van 10:30 M. beneden Curaçosch peil bij 80 M. breedte der vaargeul te brengen.

Het adatrecht van Nederlandsch-Indië.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen afl. 9 van Prof. Mr. C. van Vollenhoven „Het adatrecht van Nederlandsch-Indië”, waarmee het eerste deel van dit standaardwerk compleet is. De afl. bevat het slot van Mr. v. V.'s beschouwingen over de gesteldheid van het adatrecht in West-Java, en o.a. een zeer uitvoerig register van Indonesische termen in de verschenen afleveringen. Verder titel, omslag en inhoudsopgave van het volledige deel I, benevens een overzichtskaart van Ned. Indië, aanwijzende de rechtskringen van het adatrecht.

Mededeelingen Ned. Zendingennootschap.

Het 1e stuk van deel 62 bevat o.a.: Uit de Possozending. I. De werkkring Pendolo, door Dr. A. C. Kruyt. — II. De kerkkring Koekoe, door P. Schuijt. — Het huwelijks bij de Gèb'emliar op Boeroe, door J. A.

F. Schut. — Belangrijke verschijnselen op Zendingengebied. — Literatuur-aankondiging.

Handel en Bedrijf.

In No. 6 (21 Maart) voortzetting van de artikelenreeks over de kinaacultuur in Nederl.-Indië en haar administratie; thans wordt de verkoop van het product behandeld, waarbij de veranderde toestanden, door den oorlog veroorzaakt, buiten beschouwing worden gelaten.

Bekeerde Baliërs.

Als een bijzonderheid meldt, volgens de N. Ct., de „Warna Warta”, dat de te Buitenzorg woonachtige zoon van den laatsten, in ballingschap overleden radja van Lombok, Goesti Ktoet Kaningan, met vrouw en kinderen tot het Christendom zijn overgegaan.

Ongetwijfeld mag men dit een bijzonderheid noemen, want, vergissen we ons niet, dan is het nimmer aan een zending van het Utrechtsche Zendingennootschap — welke corporatie vroeger op Bali arbeidde — gelukt, ook maar één Baliër tot het Christendom te bekeeren.

Zeitschrift für Ethnologie.

Afl. 2-3 van jaarg. 1917 van dit tijdschr. bevat een artikel van B. Bickel over eenige schedels van inboorlingen der Babar-, Tenimber- en Aroe-eilanden, welke in 1913 door Dr. W. Muller daaar zijn bijeengebracht en geschenken aan de Rudolf Virchow-verzameling.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

In No. 52 van den eersten jaarg. o.a.: Batavia's inlandsche bevolking (met afbeelding van een huisjongen). — Indië in het onderwijs, door W. D. H. van Asbeck (In verband met deze beschouwing zij de aandacht gevestigd op het in druk verschenen verslag van den secretaris (Dr. H. H. Zeijlstra) van het „Comité voor Indische lezingen en leergangen” over 1917). — Welke loopbaan staat voor jong-Holland open? De suiker (met ill.). — Op en langs de Barito (vervolg), door P. te Wechel.

Zoölogische Mededeelingen.

Afl. 1 van deel IV der van wege 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden uitgegeven mededeelingen bevat onder andere bijdragen, een artikel „On a collection of land-, freshwater- en marine Mollusca from Northern New Guinea”, verzameld door Dr. P. N. van Kampen en K. Gjellerup en beschreven door M. M. Schepman.

De Gids.

De April-afl. bevat eene beschouwing van den heer S. Ritsema van Eck te Buitenzorg, getiteld: Het Nederlandsche gezag in Indië, en een van den luit. ter zee A. van Hengel over de positie van Ned.-Indië bij een eventueel conflict tusschen twee groote mogend-

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal f 60,000,000.—
Statutaire Reserve 11,595,462.—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaia, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

VAN ES, HOUTMAN & Co.,
AMSTERDAM, Warmoesstraat 182, hoek Visschersdam (Gebouw 1913, parterre).
EFFECTEN, PROLONGATIE, REKENING-COURANT
PREMIE- EN TERMIJN-AFFAIRES.
Telegr. „LIMITARIS”. Telef. Centr. 55-1852-1770.
Directe telefoonlijnen met Effectenbeurs.
Vertegenwoordigd in HOTEL CENTRAL, Den Haag.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE
Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.
Kapitaal f 30.000.000.— Reserven f 14.800.000.—

„DE GLOBE”,
Maatschappij van Verzekering op het Leven
(zonder of met geneeskundig onderzoek),
tegen Invaliditeit en Ongelukken.
Goedgekeurd bij Koninklijke Bestuilen.
Maatschappelijk Kapitaal ÉÉN MILLIOEN GULDEN.
Gevestigd: 's-GRAVENHAGE, Plaats Ila.

Nederlandsche Lloyd - Amsterdam
OPGERICHT A^o 1853.
Maatsch. Kapitaal f 4,000,000.— Reserven f 2,072,959.—
Hoofd-Directeur: J. TER MEULEN.
Brand- en Inbraakverzekering.
Kantoor voor Zuid-Holl.: Stationsweg 27, 's Gravenhage
Directeur: B. JANSEN.

Rotterdamsche Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven f 65.000.000.—
ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Boompjes Delfshaven, Feijenoord, Glashaven, Schiedam, Vlaardingen
Rokin Zaandam
Mauritskade Bezuidenhout, Kneuterdijk, Naaldwijk, Rijswijk, Scheveningen
Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.
SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven f 6.900.000.—
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.
Alkmaar, Alphen a/d Rijn, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barneveld, Bodegraven, Boreulo, Boskoop, Coevorden, Culenburg, Delft, Den Burg (Texel), Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht, Drachten, Ede, Franeker, Geldermalsen, Gouda, Gorinchem, Groenlo, Groningen, Haarlem, Harlingen, Heerenveen, Helder (den), Hengelo (O.), Hoogeveen, Hoogezand, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Lochem, Meppel, Middelburg, Oostburg, Purmerend, Schagen, Schoonhoven, Sijedrecht, Sneek, Stadskanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn, Utrecht, Veendam, Veendam, Vliedingen, Wildervank, Woerden, Lmuiden, Zelst, Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht
DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

MEIJER & Co.
Commissionairs in Effecten.
Rokin 55 Amsterdam
SPECIALE AFDEELING INCOURANTE FONDSEN.
Vraag en aanbod van Indische Fondsen.
Vertegenwoordigd te 's-Gravenhage.
TAAMS & KEYSER
Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.
Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

BLOM & VAN DER AA
ASSURANTIËN
AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).
TELEGRAM-ADRES: BLOMA—AMSTERDAM.
INTERC. TEL. NOORD:
Nos. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.
Belasten zich met de uitvoering van
assurantie-orders, al of niet inclus
oorlogsgevaar, onverschillig van
welken aard.

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

heden in den Stillen Oceaan (Japan-Amerika, of Engeland-Amerika bijv.) Aangezien het niet onmogelijk is, dat Indië bij een dergelijk conflict in het gedrang zal komen, bepleit schr., afgezien van de wijze waarop de eigen weermiddelen behooren te worden ingericht, aansluiting bij den „bondgenoot, die ter wille van eigen belangen, met ons zich zal keeren tegen den gemeenschappelijksten vijand”.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het jongste Nr. (van 1 April) het vervolg van het artikel over Palembang. Schrijver vertelt thans een en ander van de dieren welke in deze residentie worden aangetroffen en geeft daarna eene beschrijving van de zgn. Orang Koeboe, in de bosschen zwerfende stammen die de aanraking met andere menschen zooveel mogelijk vermijden.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javascbe Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Instrumentmakers voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederl.-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige instrumentmakers 1ste klasse.

Zij mogen niet ouder zijn dan 35 jaar, moeten grondig bekend zijn met het instrumentmaken en in staat zijn alle herstellingen aan de gebruikelijke telegraaf- en telefoontoestellen en -inrichtingen, alsmede aan de meetinstrumenten geheel zelfstandig te verrichten.

Voorts moeten zij op de hoogte zijn van de stroomloopen en de werking en behandeling dier toestellen en in staat zijn die toestellen geheel zelfstandig te monteeren, in bedrijf te stellen en te regelen, terwijl zij ook theoretische kennis moeten bezitten.

Tot aanbeveling strekt voldoende kennis van de Duitsche en Engelsche talen, om daarin gestelde vak-tijdschriften te kunnen lezen.

Aan de betrekking van instrumentmaker 1ste klasse is verbonden eene bezoldiging van f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, met vier driejaarlijkse verhoogingen van f 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, alzoo tot een maximum van f 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 8 April a.s. bij verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9de afdeling (Personeele Zaken, Burgerlijke Dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

- a. bewijzen van bekwaamheid;
- b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen, benevens de datum van geboorte.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden personen lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

- a. vrije overtocht in de 2de klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
- b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);
- c. voor gehuwden, uitkeering van ééne maand ambts-

bezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en wezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen enz. staan de instrumentmakers gelijk met de overige burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van 20 Maart 1918 No. 67).

Leergang voor vee- en paardenartsen.

Voor veeartsen met Nederlandsch diploma, die zich wenschen te verbinden tot indienstreding als veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in Nederlandsch-Indië of als militair paardenarts bij het Nederlandsch-Indische leger, zoomede voor Indische vee- of militaire paardenartsen met verlof, in wier voorname het ligt naar Indië terug te keeren, bestaat gelegenheid om voor landsrekening vóór hun vertrek of terugkeer naar Indië aan de veeartsenijkundige Hogeschool te Utrecht een leergang te volgen in eenige vakken, welke met het oog op hun werkkring in Indië van belang zijn.

Aan de opdracht tot het volgen van den leergang, die op 10 April a.s. zal aanvangen en waarvoor gegadigden zich zoo spoedig mogelijk schriftelijk moeten aanmelden bij het Departement van Koloniën (9de afdeling), wordt verbonden eene toelage van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands voor den duur van den leergang en, zoo noodig, vergoeding voor reiskosten op den voet van de deswege bestaande bepalingen.

Zij, die voor deelneming aan den leergang worden aangewezen, moeten zich, voor zooveel zij bestemd zijn

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14

BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.

SAFE-DEPOSIT.

Bataafsche Bank

Hoofdkantoor: 'S-GRAVENHAGE, Sweelinckstraat 180
Telefoon H. 7462.

VERZEKERINGEN, CREDIETEN, DEPOSITO'S, HYPOTHEKEN, ADMINISTRATIËN

Bijkantoren: ARNHEM, DELFT, GRONINGEN, UTRECHT

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Hoofdkantoor: **Rokin 55, Amsterdam.**

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA

Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 0 / 0 PANDBRIEVEN
na 10 jaar opvorderbaar
à 100 %.
98 %
Verkrijgbaar tegen

HAAGSCHE BANKVEREENIGING
Barentszstraat 2a Den Haag.

CREDIETEN TOT ELK BEDRAG.

AGENTSCHAPPEN:

Amsterdam, Nassaukade 10 Rotterdam, Goudsche singel 127B
Arnhem, Hertogstraat 38 Utrecht, J. P. Koenstraat 89BIS
Nijmegen, Mucherstraat 24

AMSTERDAMSCH E BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.324.600.—
Reservefonds - 19.040.000.—
Bijzondere Reserve - 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

Geldersche Credietvereniging

belasten zich met alle bankzaken.

DEPOSITO'S.

VEILIGHEIDSKELDER.

Bakkerstraat

Arnhem.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”

Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor:

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

ARNOLD GILISSEN & Co.

Kneuterdijk 16 - Tel. Nrs. 5093 & 7219 - 's-Gravenhage

Belasten zich met:
AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen

GELDEN à DEPOSITO.

voor den Indischen dienst, bij notariële akte — waarvan de kosten voor hunne rekening komen — verbinden tot terugbetaling van alle gelden, welke aan hen of te hunnen behoeve ter zake van deze opdracht worden voldaan, indien zij niet binnen den hun aan te wijzen termijn naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbevoegde ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor zij worden uitgezonden niet aangaan, dan wel binnen vijf jaren na hunne aankomst in Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Ter bekoming van nadere inlichtingen betreffende den leergang zelf wende men zich tot de heeren dr. H. M. Kroon en dr. L. de Blicke, hoogleeraren aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht en leiders van den leergang, en overigens tot de 9de afdeling van het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 22 Maart 1918 No. 69).

Van de Afdeling 's-Gravenhage :

Verslag over het jaar 1917.

Bestuur.

Den 26sten Mei overleed de Heer A. A. C. Harting. De Vereeniging verloor in hem een hoogst verdienstelijk lid, het bestuur een ijverig medewerker, die zich onverpoosd bezig hield met het behartigen van de belangen der Vereeniging.

In de Algemeene Vergadering van 28 Februari werden de Heeren R. Zuijderhoff en L. A. Bakhuis alsmede Mevrouw E. Th. Nijenhuis—v. Beusekom als bestuursleden herkozen.

In de plaats van wijlen Mej. v. Loghem werd gekozen Mevr. C. Th. van Deventer—Maas, die om particuliere redenen de benoeming niet kon aannemen; in de bestuursvergadering van 21 September werd gekozen Mevr. D. Raedt van Oldenbarnevelt—v. Maarseveen. Ter vervanging van wijlen den Heer Harting werd in de bestuursvergadering van 26 October gekozen de Heer O. de Bordes.

Leden.

Op 1 Januari bedroeg het aantal leden 851
Bijgekomen 102

Totaal 953

Afgegaan :

Naar andere Afdelingen 39
Overleden 18
Bedankt 73 130

Aantal leden op 31 December 823
Een verlies van 28 leden.

Statuten.

Deze Statutenwijziging werd goedgekeurd bij K. B. van 4 April 1917, No. 47.

Buitengewone Alg. Verg.

Hadden niet plaats.

Voordrachten, lezingen, enz.

23 Maart hield Mej. Aug. de Wit eene lezing over „de Bataks“.

20 April Mevr. Raedt van Oldenbarnevelt over „Ambon“.

23 November de Heer Giel over oud- en hedendaagsch Hindoeïsme.

Deze lezingen, geïllustreerd door lichtbeelden, hadden plaats voor een goed gevulde zaal en oogstten veel bijval.

Leeszaal.

Onderging geen verandering.

Commissie voor opvoeding, onderwijs, huisvesting, enz.

Door elf families werd aangeboden kinderen ter opvoeding in huis te nemen, eenmaal werd naar die adressen gevraagd.

Een dame bood zich aan tot het verlenen van hulp bij de studie; gevraagd werd zulks tweemaal.

Adressen voor pianolessen eenmaal gevraagd.

Pensions of gemeubileerde kamers werden zesmaal aangeboden, evenveel malen gevraagd.

Inrichtingen ter overname werd eenmaal aangeboden, eenmaal gevraagd.

Commissie voor hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden.

Drie dames boden zich aan voor hulp in de huishouding of kinderjuffrouw.

Voor schrijf- en vertaalwerk boden zich aan twee dames en een heer, voor lessen in Stenografie een heer.

Tien baboes en een jongen boden zich aan.

Gevraagd werden :

Zes en twintig baboes en twee jongens.

Adressen voor heilgymnastiek en massage twee maal.

In verband met den achteruitgang van ons ledental doen wij een beroep op onze leden.

Willen wij aan het doel onze Vereeniging — „den band tuschen Nederland en zijne Koloniën in Oost- en West-Indië voortdurend versterken“ — volkomen beantwoorden, dan hebben wij den steun onze leden noodig.

Deze steun kan tweërlei zijn :

1e. Maak propaganda onder uwe kennissen voor uwe Vereeniging. Zoovele duizenden oud-Indischgasten in Den Haag en omliggende gemeenten zijn geen lid, spoor hen aan tot toetreding.

2e. Financiële steun.

De exploitatiekosten van ons orgaan, het Koloniaal Weekblad, zijn enorm gestegen, waardoor de afdelingen verplicht worden 40 p.c. der contributien in de kas van het Hoofdbestuur te storten, voorwaar geen kleinigheid, maar het was noodzakelijk.

Om aan deze groote uitgaven tegemoet te komen werd de minimum-jaarlijkse contributie voor nieuwe leden met f 0.50 verhoogd en aldus vastgesteld op f 2.50.

Voorts werd een beroep gedaan op die leden der Afdeling, die minder dan f 2.50 contributie betalen en niet zonder succes; van ruim „honderd“ leden mochten wij bericht ontvangen, dat zij hun contributie met 1 Januari j.l. verhoogden, er waren er zelfs die boven f 2.50 gingen, aan hen allen onzen dank.

Vóór den aanvang der lezing op 23 November j.l. gaf onze voorzitter een kort verslag van den financiële toestand onzer afdeling en spoorde de leden aan hunne contributie te verhooogen; het resultaat was gering, slechts één lid gaf aan die roepstem gehoor.

Thans doen wij een beroep op alle leden: „Verhoog uwe contributie“; nu hooren wij roepen: „de tijdsomstandigheden zijn er niet naar om eene hoogere contributie te betalen“, toegegeven, maar wij tellen onder onze leden velen, waarop die omstandigheden niet of minder drukken. Dat zij dan hunne contributie verhoogen! Laat hen daarvan bericht zenden aan onzen secretaris, Laan van Meerdervoort 187, en kan het zijn met ingang van 1918, dat zij dan ook aan hetzelfde adres een postwissel zenden van het hoogere bedrag, daar de inning der contributie over dit jaar reeds heeft plaats gehad.

De Voorzitter,
R. ZUYDERHOFF.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Rekening en Verantwoording over 1917.

Ontvangsten.

Saldo in kas f 850.00
Geinde contributie „ 2423.00
Verkochte lantaarn „ 25.00
Verkocht papier „ 4.17

Totaal..... f 3302.17

Uitgaven.

Salaris Algemeen Secretaris f 600.00
Bureau en Leeszaal huur „ 400.00
Aan het Hoofdbestuur afgedragen „ 928.15
Aandeel telefoon van de Afdeling „ 40.00
Abonnement Weekblad Indië en Ind. Gids ... „ 34.93
Lezingen „ 81.00
Onkosten lezingen „ 85.40
Zaalhuur voor de lezingen „ 45.15
Voor het projecteeren der lichtbeelden „ 30.00
Telefoon van wijlen den Heer Harting „ 33.80
Contributie Vereeniging Linschoten „ 10.00
Inning contributies, zending borderels, groote en kleine kwitanties „ 149.57
Saldo in kas „ 864.17

Totaal..... f 3302.17

De Penningmeesteres,
(w.g. M. TEN BOSCH-BOSSCHER.

De Commissie van Verificatie,
Gezien en goedgekeurd,
(w.g.) M. L. STEINBUCH.
M. G. MELJER.
B. VAN HENGEL.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris,
J. A. SOETENS.

J. BRAND

Tailleur pour Dames.

Fourrures - Amazones

LA HAYE,

26 Papestraat - Téléph. Interc. 5599.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

Dameskleeding naar Maat.

Amsterdam - CORN. VOORHUIJZEN - Overtoom 134
Tel. Z. 3670. - Geopend van 8-12½ en van 12½-6 uur.

Serie I	Mantelcostuums	f 60.-	Serie I	Mantels *	f 50.-
" II	"	" 75.-	" II	"	" 62.50
" III	"	" 90.-	" III	"	" 75.-
" IV	"	" 100.-	" IV	"	" 85.-
" V	"	" 120.-	" V	"	" 100.-

Japonnen tegen zeer matige prijzen.

Beroemde Cora Coupe en bewerking. Levertijd volgens afspraak.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN“,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.- tot f 100.- per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

N.V. „REFORM“

Directeur: E. BOERMA.

Telefoon 647 - AMSTERDAM - St. Jansstraat II.

The first class Ladies and Gentlemen Tailors.

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANITAIRE INSTALLATIËN.

VERLICHTING

VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

Firma J. MÖSSINGER

Heerestraat 29 - GRONINGEN - Telefoon 308.

Chirurgisch Orthopaedisch Instrumentmaker.

Opticien.

ARTIKELN VOOR ZIEKENVERPLEGING in den
ruimsten zin steeds voorradig.

HET CENTRUM PARKSTRAAT 91a DEN HAAG.....

Lancia en Jackson Automobielen

Garage, dag en nacht geopend.

Reparatie-werkplaats.

Bijkantoor der gelijknamige firma te BATATIA

A. VAN DER PUTTEN,

Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330

Specialiteit: Damesblouses - Rokken

Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

Kantooropleidingcursus
f 12.-, f 14.-, f 16.- per maand
en verder clubjes voor elken leeftijd.
..... Anneveldt-Pitmanschool
Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14
Nijmegen, Arksteestraat 19
Anneveldt.
Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

 J. M. van KEMPEN & ZONEN
Kon. Ned. Fabrik van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.
 FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;
 's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
 Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

WONINGGIDS
PAUL F. DE HAAS & Co.
 Assurantie - Hypotheek, c.a. - Administratiekantoor.
 Frederik Hendrikplein 34, 's-Gravenhage.
 Telef. SCHEV. 2056.
 ALLE INLICHTINGEN EN TOEZENDING GIDS KOSTELOOS.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
 Teeken- en Schilderlessen.
 Lessen in moderne talen.
 Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
 Opleiding admmissie examen H. B. S. en Gymnasium.
 Handwerklessen.
 Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
 Dame als Hoofd - of hulp in de huishouding.
 Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
 Kinderjuffrouw in Indië.
 Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
 Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

- A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
- S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80**,

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar **5 cent**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon-dienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
- No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

HEEREN MODE-ARTIKELEN.
HOEDEN.

G. Jonkhoff

HEERESTRAAT 12 - GRONINGEN - TELEF. 1083.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van f 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

CLASIE, CASPERS & Co
 Specialiteit in Imitatie Antiek-Meubelen
 Complete Woning-Inrichting
 PRINSEGRACHT 699 TELEFOON 3739
 bij de Leidschestrat
 AMSTERDAM.

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON,
 VEENKADE 20 DEN HAAG
 STEEDS IN- EN VERKOOP.
 Atelier voor herstellingen en veranderingen.
 Gevestigd sedert 1880.

Brood-, Beschuit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.
 Alle Artikelen verkrijgbaar der KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK LENSVELT NICOLA.

Verhuizen - Meubels bewaren
E. J. VAN SCHAIK
 Boothstraat Utrecht

T. P. SCHUILING
 DEN HAAG
 VEENKADE 19 - TEL. 9391
 Verduurzaamde
 Levensmiddelen

Blik-groenten.
 Vleesch-waren.
 Soepen.

Sausen.
 Pickles.
 Jams.
 Fruit.
 Enz.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
 's-Gravenhage - Anna Paulownastrat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.
 Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse, Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.
 Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

L. E. NIEUWENHUIZEN
LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
Groen „ (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Naaml. Venn.
N.A.S.C.O.

Nederl. Ass.-, Spaark.- en Cred.-Onderneming

Goedgekeurd bij Kon. Besluit.
Maatschappelijk Kapitaal f 250000.00.

Aangename en goed loonende werkring
voor *Vertegenwoordigers(sters)*.

Hooge provisie.
VRAAGT INLICHTINGEN.

Hoofdkant.: 's-GRAVENHAGE, Theresiastraat 84

Premie-Obligatiën.

3 pCt. 120 Ned. St. L.

'S-GRAVENHAAGSCHE MANÈGE
KAZERNESTRAAT 46-48.

Eerste klas Rijonderwijs

Directeur: R. J. J. HIEMSTRA.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

LEVENSVZERKERING
LUFRENTEN
ONGEVALLNVERZEKERING
COLLECTIEVE
ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVZERKERING MAATSCHAPPIJ
DE NEDERLANDEN

Manicure. Postiche d'Art. Face Massage
COIFFEUR MODERNE

PIERRE MATVELD
voorh. E. LETITRE.

Parfumeries françaises et anglaises.
Articles de Toilette en tous genres.

Spécialité de la Maison
„LA SUBLIME” EUCAL RASPARFAIT
Crème Venus. - Eau de Cologne Russe.
Eau de Cologne 1813.
Essences. Poudre de riz. Anti Moustique.

PASSAGE 13 - TELEPHOON 1606. - LA HAYE

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Onze VOORJAARSARTIKELEN zijn gereed.

Wij brengen een uitgebreide keuze in:
Blouses - Sportmantels - Kinderhoeden
Kinderjurken - Kindermantels
Zomercostumes
Stoffen.

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbevisen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Sociëteit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEFONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.

KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.

Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

Spiegelfabriek en Kunsthandel. — Ecadrementen in alle genres. — Speciale Inrichting voor Vergulden.

PH. DE VOGEL
OOSTERSTRAAT 45 - Tel. 365 - GRONINGEN

Kunstzaal met doorlopende Tentoonstelling van Schilderijen, Etsen en Gravures.

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEELEN,
FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES,
STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

BLouses in pompadour met Schoot . . . f 6.90
BLouses in gebloemd Voile . . . f 10.50
BLouses in wit Voile met gekleurd borduursel en rand . . . f 12.50

Laat bij ONS
repareeren en U BLIJFT cliënt.

RIJWIELMAGAZIJN „BINTANG”
Newtonplein 152 - Tel. H. 2357 - 's-Gravenhage

Holland-Canada Hypotheekbank, 's-Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 17.000.000.—.